

Ekonomie 2

Úvod do makroekonomie

21.02.2024

Tomáš Havránek

Co je předmětem ekonomie?

- Studium jak použít vzácné ekonomické zdroje mezi alternativní způsoby využití

Hlavní témata

- CO vytvářet s omezenými zdroji
- JAK vytvářet vybrané zboží a služby
- PRO KOHO má být zboží a služby vytvářeny

Jak odpovědět na tuto otázku?

Zdroje a jejich užití

- Půda
- Práce
- Kapitál
- Podnikavost

Tržní mechanismus:

Používá tržní ceny k signalizaci žádané alokace zdrojů

„Neviditelná ruka trhu“
(Adam Smith)

Tržní mechanismus

Neviditelná ruka trhu

- Jednotlivci následují svůj vlastní prospěch, ale srkz působení tržního mechanismu jsou jejich snahy směřovány k plnění potřeb společnosti
- Výrobní faktory jsou používány tam, kde jsou nejvíce ceněny (vyšší mzda, úrok..)
- Prodávající se kvůli konkurenci snaží co nejlépe splnit přání zákazníků
- **Ceny** představují komunikační mechanismus – shromažďuje informace od všech účastníků trhu a pomáhá jim při rozhodování

Mikroekonomie a makroekonomie

Mikroekonomie

- Zkoumá chování jednotlivých spotřebitelů, firem, které jsou součástí ekonomiky

Makroekonomie

- Zkoumá chování ekonomiky jako celku, fenomény na úrovni celé ekonomiky (inlace, nezaměstnanost, hospodářský růst)
  - Cíl: pochopit a případně zlepšit chování celé ekonomiky
-

Pozitivní vs. Normativní analýza

■ **Pozitivní sdělení**

- Snaha analyzovat a popsat skutečnost
- „zákon o minimální mzdě zvýší nezaměstnanost“

■ **Normativní sdělení**

- Na základě subjektivních hodnot stanovení směru jednání
- „vláda by měla zvýšit minimální mzdu“

■ **Moderní ekonomie – pozitivní věda?**

- Nutnost oproštění od subjektivních hodnotových soudů?

Ekonomie jako pozitivní věda

■ Vědecké metody

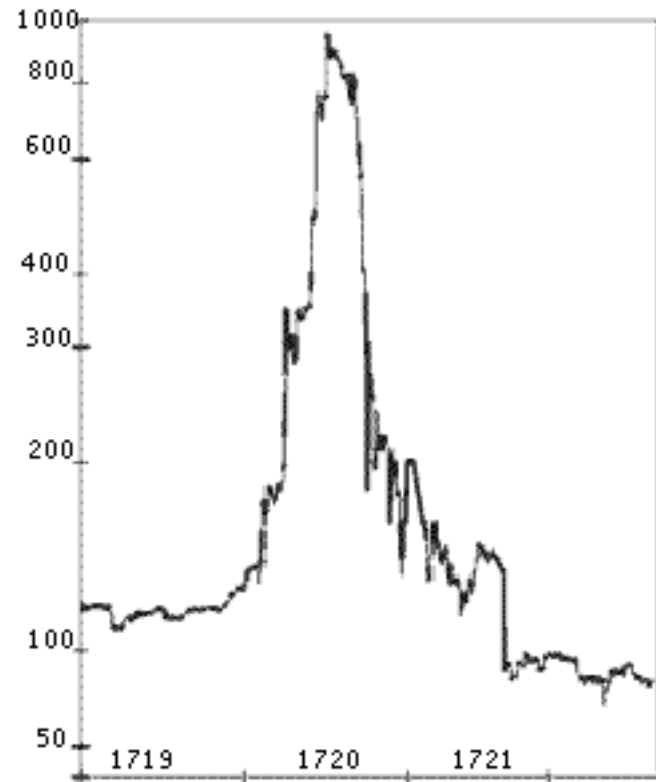
- Pozorování -> teorie -> pozorování
- Teorie musí být logicky konzistentní
- Musí být empiricky testovatelné
- Test platnosti – předpovědi v souladu s realitou

■ Ekonomické modely

- Zjednodušení reality, oproštění od detailů
- Snažší pochopení komplexního systému
- *Model by měl být „tak jednoduchý, jak je to možné, ale ne jednodušší“ (Einstein)*

Ekonomie jako pozitivní věda

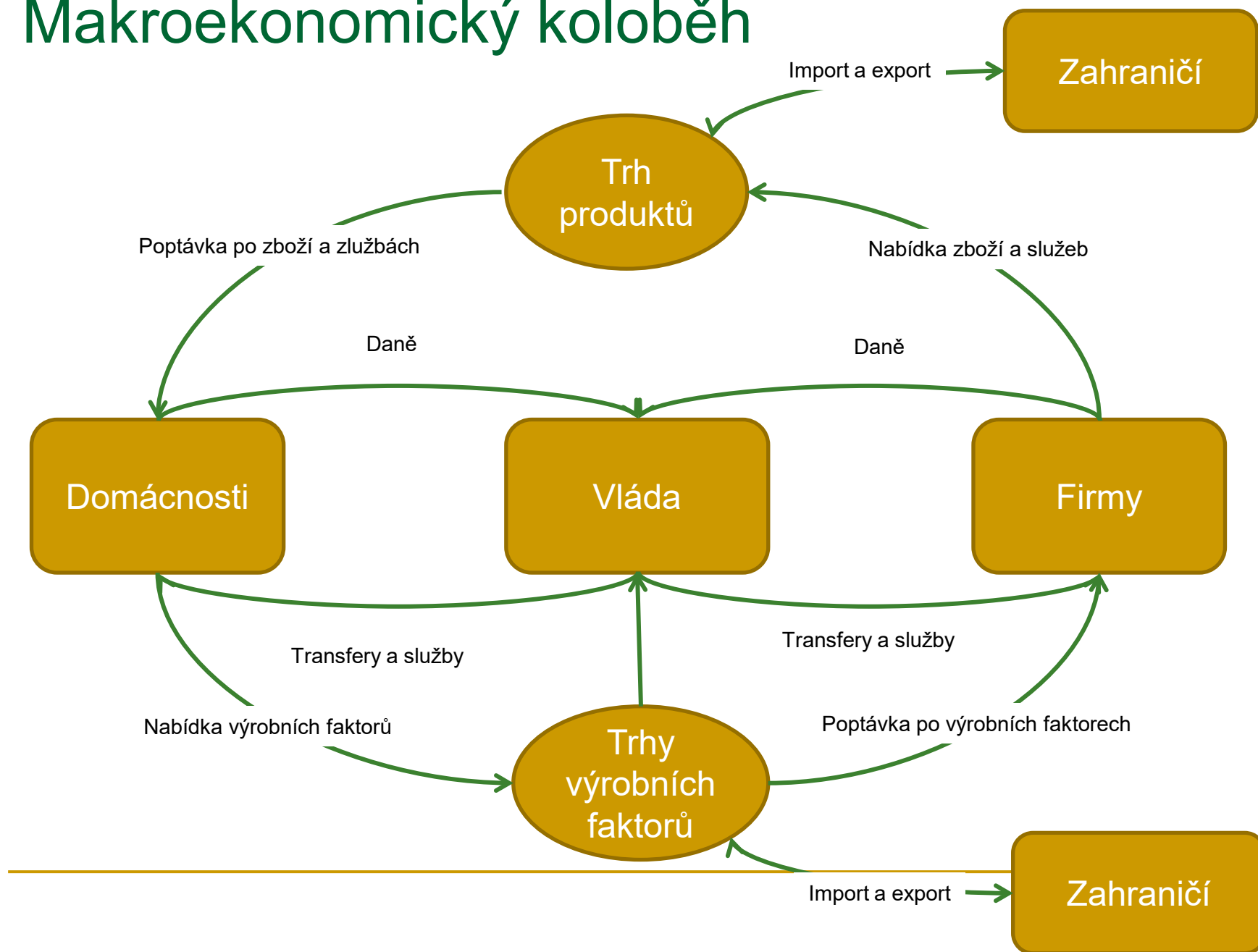
*„I can calculate the motions
of the heavenly bodies, but
not the madness of people.“
(Isaac Newton)*

South Sea bubble

Makroekonomický koloběh

Hlavní témata makroekonomie

- Fluktuace produktu, zaměstnanosti a cen v krátkém období – hospodářský cyklus
- Dlouhodobý trend ve vývoji produktu a životních standardů – hospodářský růst

Cíle hospodářské politiky:

- Růst reálného produktu (odpovídající „potenciálnímu produktu“)
- Nízká míra nezaměstnanosti (ne nulová)
- Nízká míra inflace (ne nulová???)
- Vnější ekonomická rovnováha

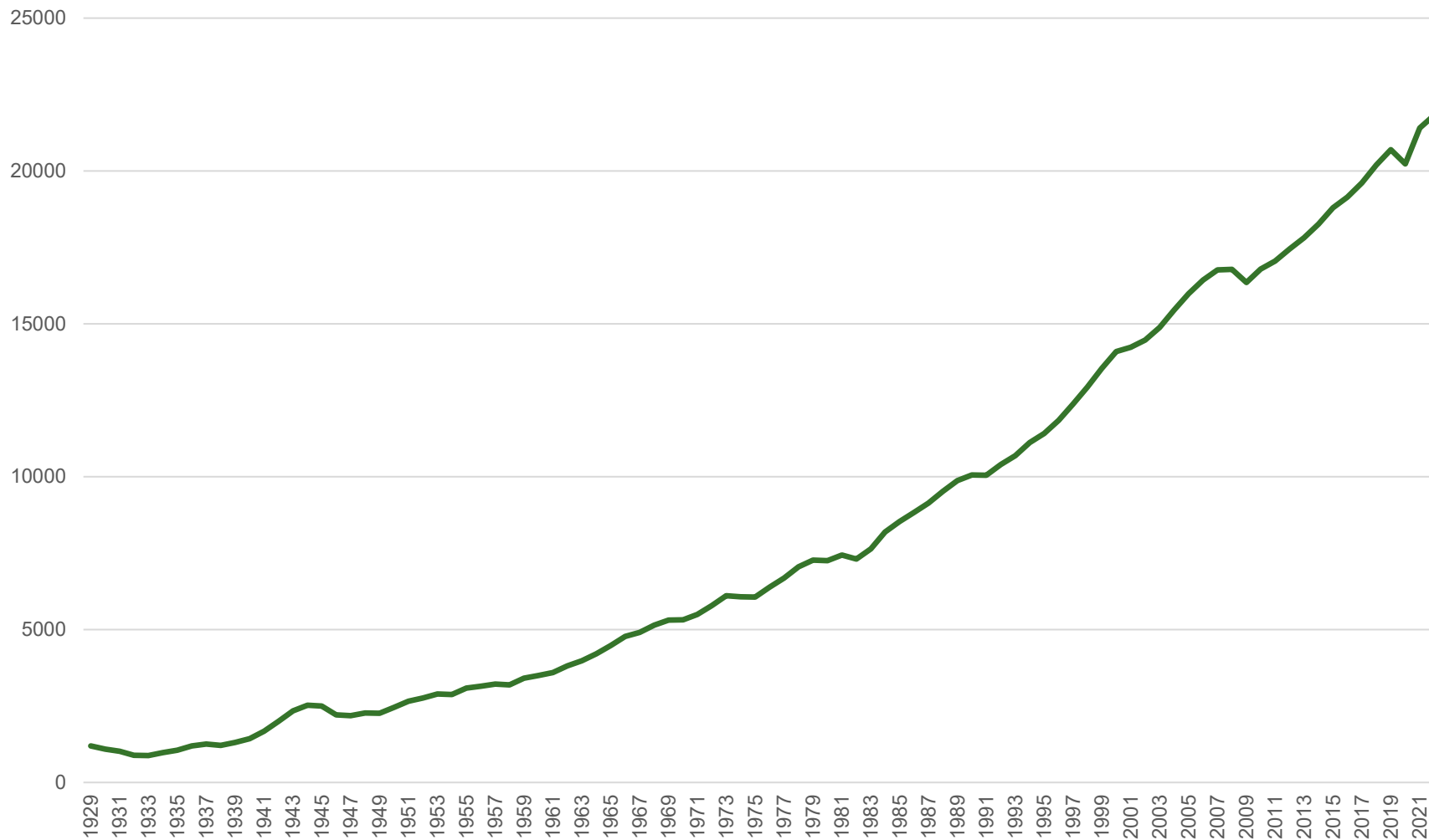
Kategorizace politik

- Stabilizační politika
  - Stabilizace v rámci hospodářského cyklu
  - Fiskální politika, Měnová politka, Regulace měnových kurzů, Obchodní politika (podpora exportu, cla)...
- Strukturální politika
  - Usměrnování odvětvové, regionální struktury...
- Prorůstová politika

Dělení politik podle míry státních zásahů

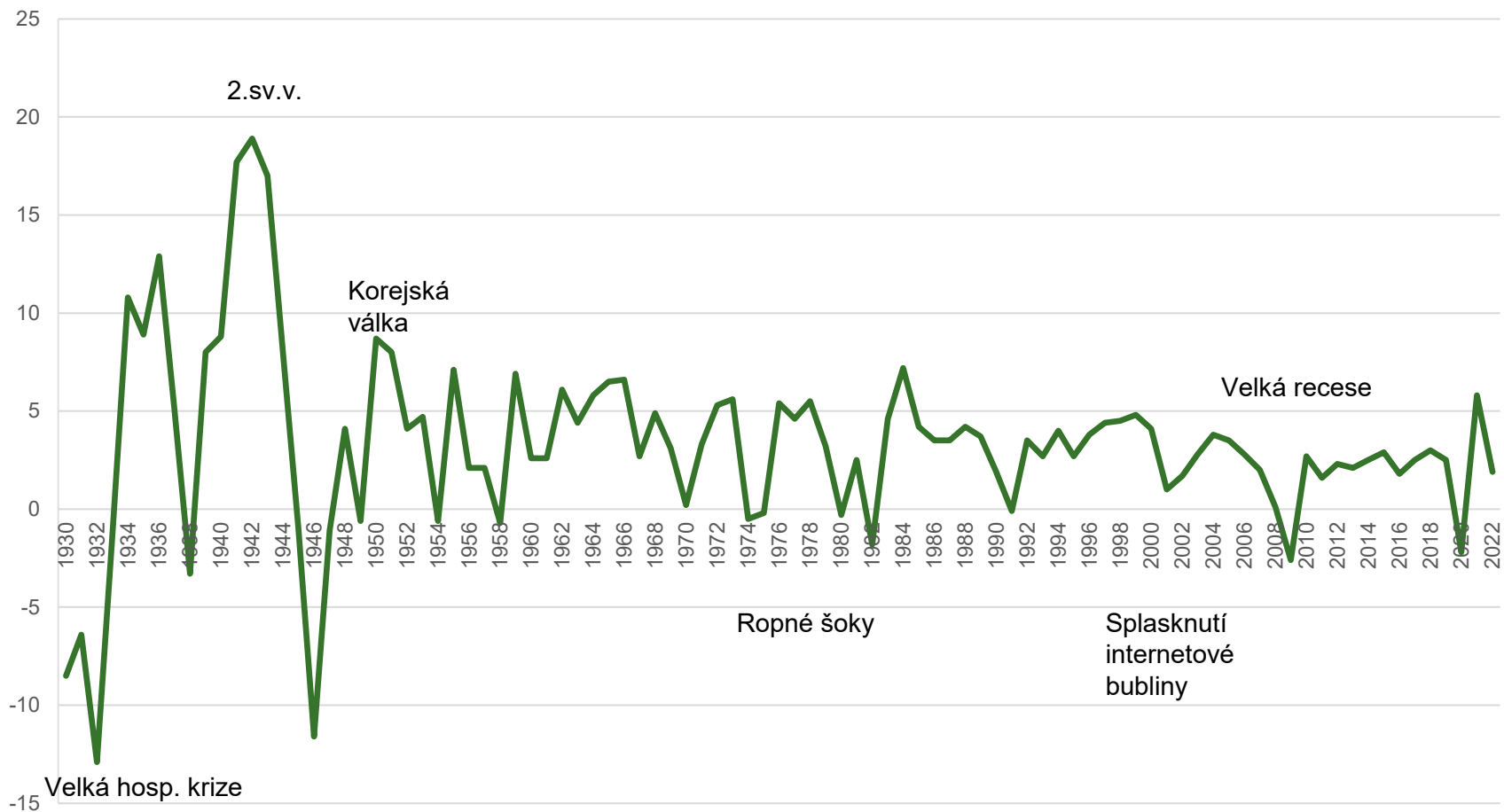
- Intervencionismus
  - Tržní selhání (externality, veřejné statky, nepružnosti cen)
  - Distribuce důchodů není v souladu se společenským konsenzem ve společnosti
- Liberalismus (v evropském slova smyslu!)
  - Alokační efektivnost
  - Zásahy státu způsobují distorze
  - Selhání vlády (zpoždění, chyby, korupce...)

Reálné HDP U.S.A., 1929-2022

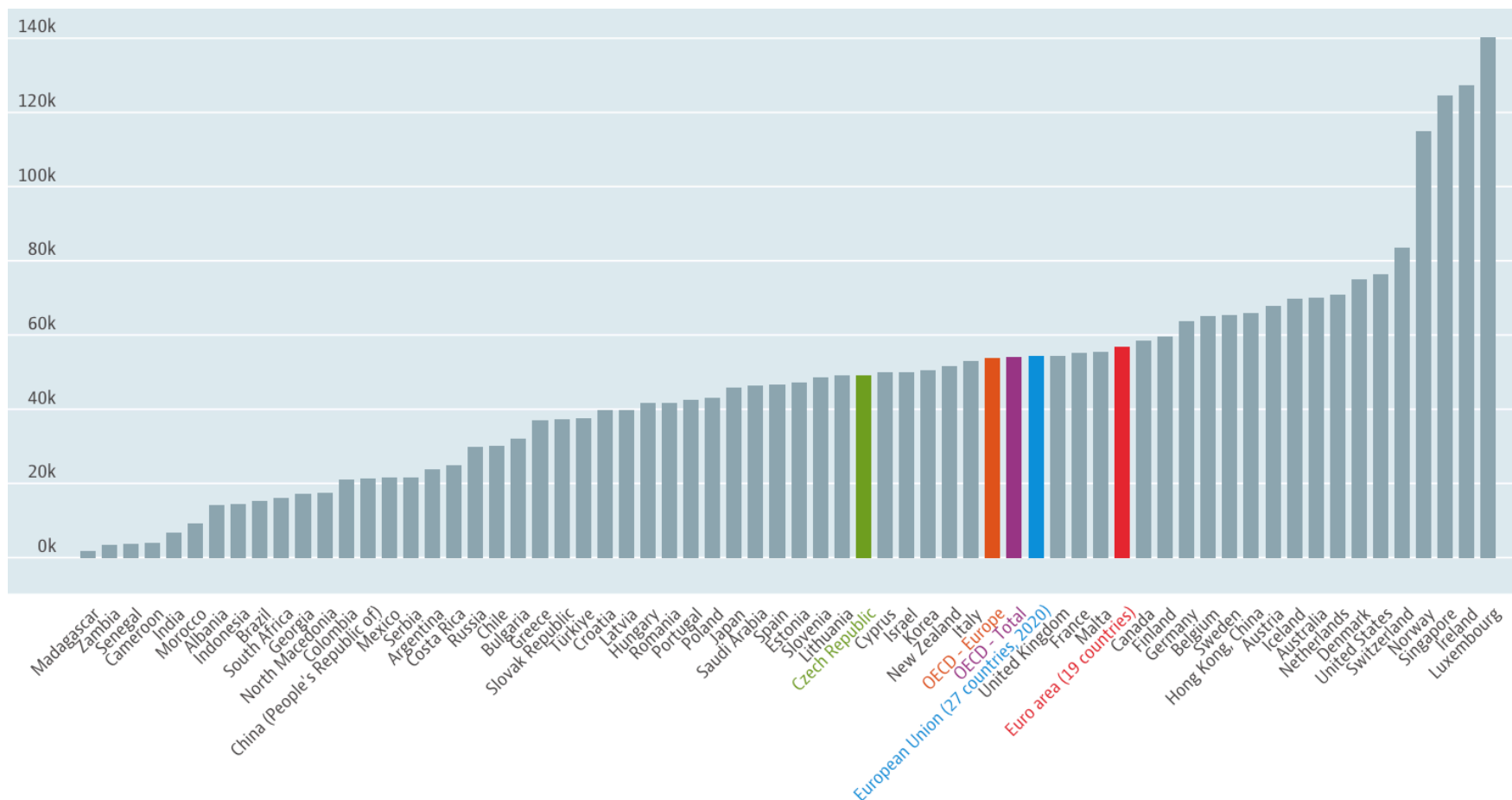
Billions of chained 2017 USD, Zdroj: Bureau of Economic Analysis

Růst reálného HDP, U.S.A.

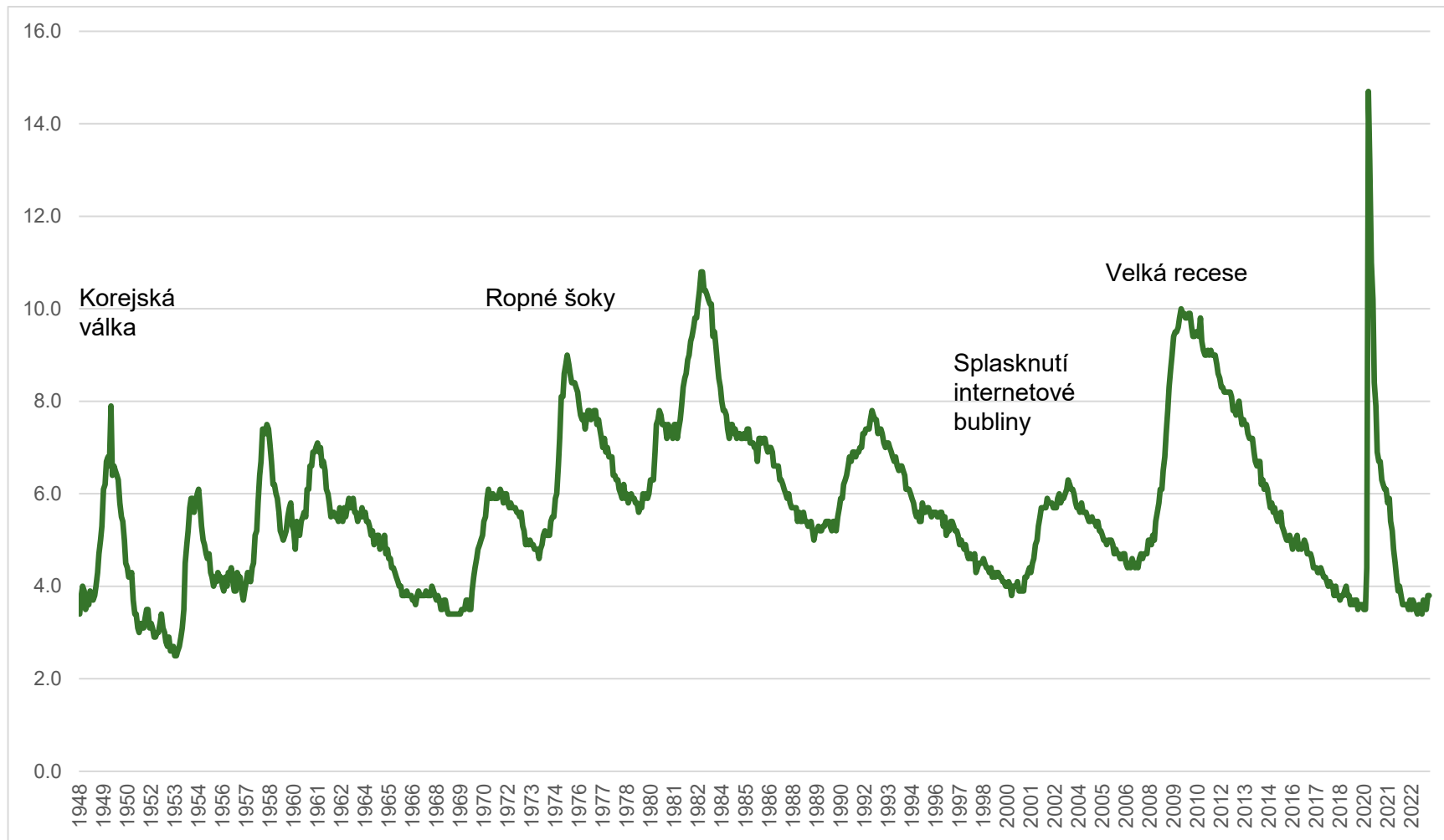
Roční procentní růst, Zdroj: Bureau of Economic Analysis

Porovnání HDP p. c. ve vybraných zemích (2022)

Běžné USD převedené PPP kurzem, Zdroj: OECD

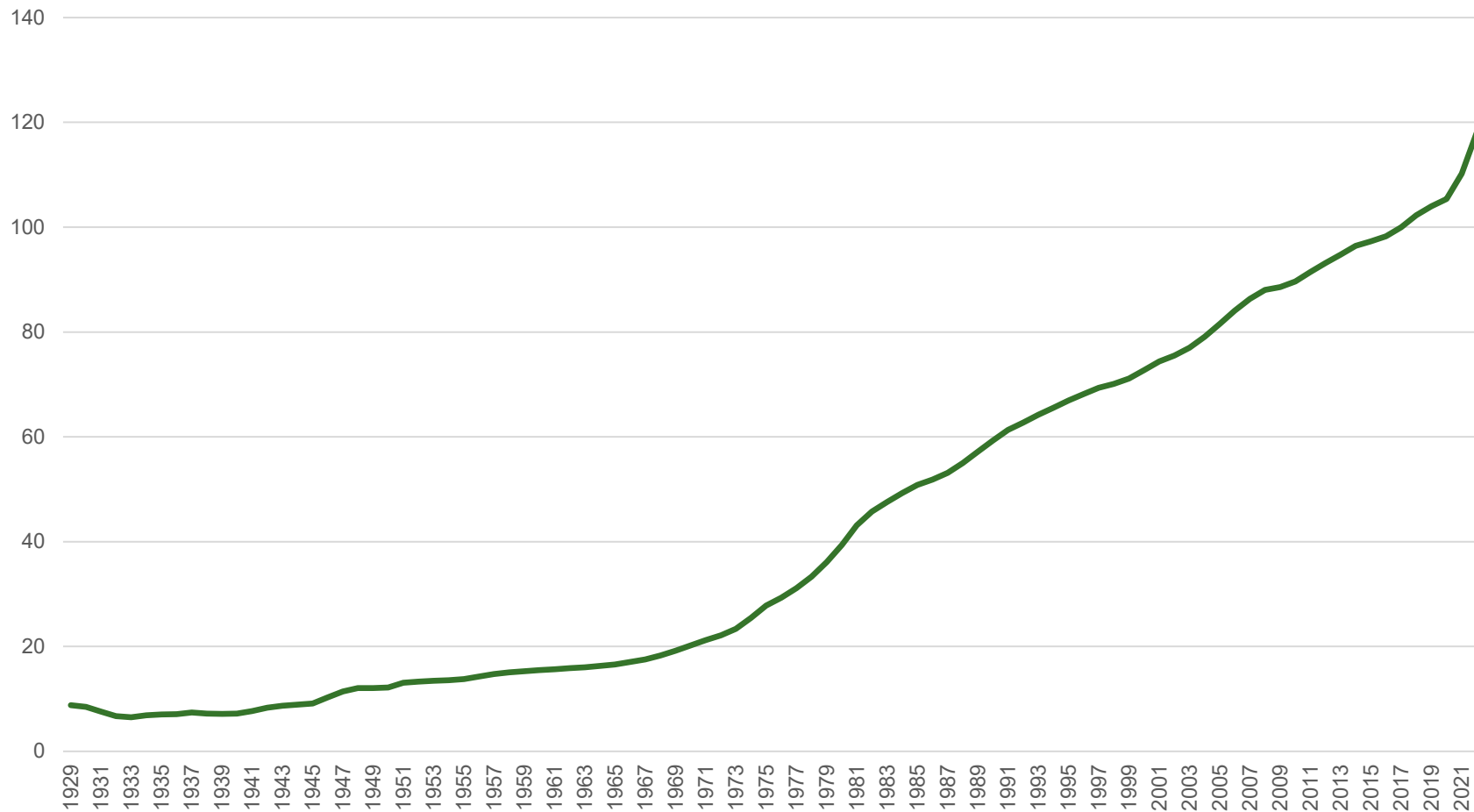
Míra nezaměstnanosti, U.S.A.

Zdroj: Bureau of Labor Statistics

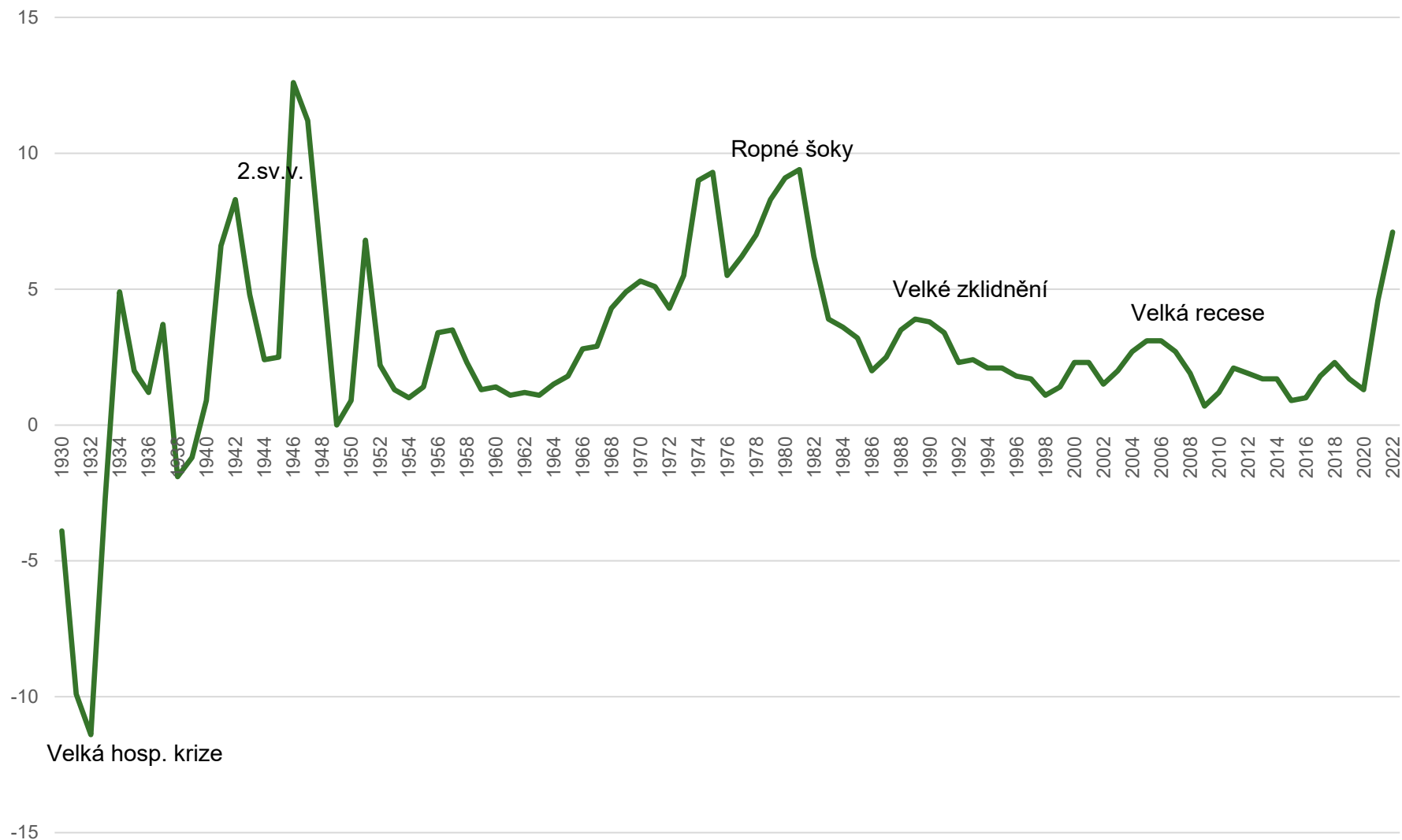

Cenová hladina, U.S.A.

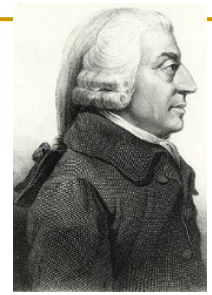
Deflátor HDP (2017=100), Zdroj: Bureau of Economic Analysis

Míra inflace, U.S.A.

Roční procentní změna cenové hladiny počítané podle deflátoru, Zdroj: Bureau of Economic Analysis

Klasická ekonomie

Adam Smith

- Samoregulační tržní síly vracejí ekonomiku do rovnováhy, stabilizace cenovým mechanismem, plné využití zdrojů
  - „neviditelná ruka trhu“ (Adam Smith) – jedinci sledují svoje vlastní zájmy ale skrze tržní mechanismus jsou jedinci vedeni k plnění zájmu společnosti (dělbá práce, konkurence)
  - (mezinárodní) dělbá práce jako zdroj bohatství – svoboda obchodu
  - Sayův zákon trhů: nabídka si vytvoří vlastní poptávku
- ➡ „laissez-faire“ filozofie: není prostor pro zásahy státu

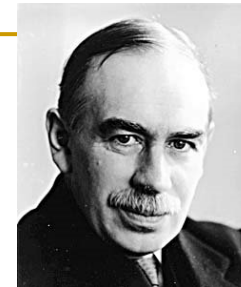
Velká hospodářská krize 30. let

- 25.10.1929 – „černý pátek“ – krach na New Yorské burze
- USA: Propad HDP o 30%, silná deflace, nezaměstnanost >20%

- Zpochybnění samoregulační schopnosti trhu, schopnosti pružné reakce cen a mezd zamezit vzniku déle trvajícího poklesu produktu a růstu nezaměstnanosti

Keynesiáncství

J.M. Keynes

- Důraz na selhání trhu a vrozená nestabilita tržní ekonomiky
- „viditelná ruka“ státu: stabilizace ekonomiky státním intervencionismem
- Příčina nestability především v nedostatečné agregátní poptávce – řešení v expanzivní fiskální politice (automatické stabilizátory, diskreční politika) -> fiskální multiplikátor
- Měnová politika neefektivní (nestabilní poptávka po penězích, past likvidity)

Neo-Keynesiáncství

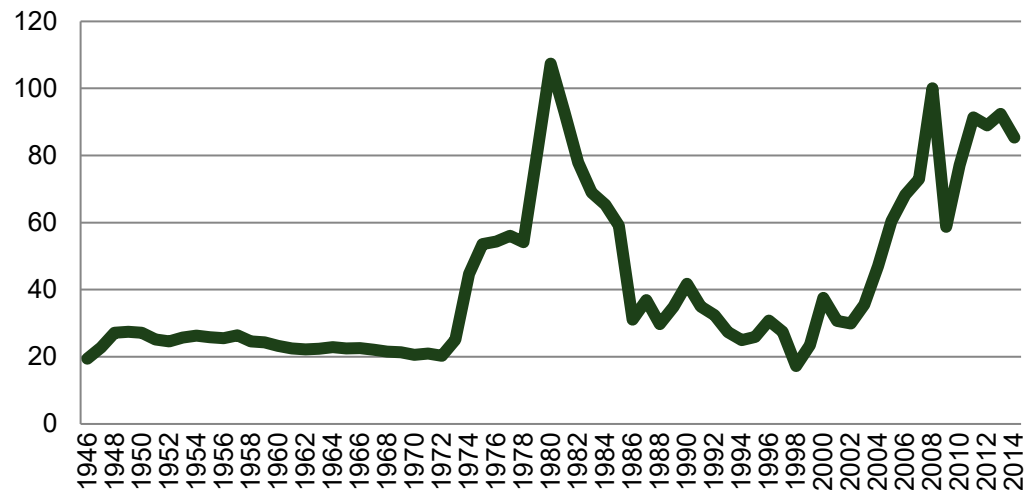
- Syntéza neoklasické ekonomie a teorií Keynese
- Cenové a mzdové nepružnosti (mzdy směrem dolů)
- Nepružnosti mají krátkodobý charakter a proto se ekonomika chová v krátkém období podle keynesiánského modelu, v dlouhém podle neoklasického
- Hicks, Hansen: IS-LM model, model multiplikátoru
- Phillipsova křivka: vztah mezi mzdovou (cenovou) inflací a mírou nezaměstnanosti – existuje „trade-off“ – nižší nezaměstnanost je možné dosáhnout jen za cenu vyšší inflace

Stagflace 70.let

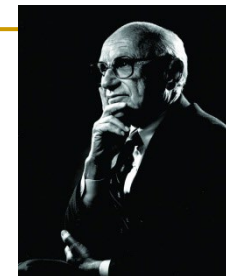
- **Ropné šoky:** 1973 – OPEC uvaluje embargo na export ropy do USA a dalších států podporujících Izrael v Yom Kippurské válce – negativní nabídkový šok, další v roce 1979 – Íránská revoluce

- Nezaměstnanost i inflace
- zpochybnění Phillipsovy křivky
- Vyvrcholení krize neokeynesiáctví

Ceny ropy (UDS/bbl. realne)

Protikeynesiánská revoluce

Milton Friedman

Monetarismus (Friedman...)

- Stabilní poptávka po penězích -> efektivní měnová politika
- Spotřeba je funkce permanentního důchodu – neefektivita fiskální politiky, efekt vytěsňování

Škola racionálních očekávání

- Neúčinnost (systematické) hospodářské politiky (inflační očekávání, Rikardiánská ekvivalence)

Škola strany nabídky

- Regulace poptávky může mít negativní efekty na nabídkovou stranu

Neokonzervativní hospodářská politika (80.léta)

- Nejvýrazněji v USA a UK – thatcherismus a reganomika
  - Deregulace trhů
  - Privatizace
  - Snížení daní, omezení státních podpor
  - Fiskální disciplína (ne u Regana – výdaje na zbrojení)
  - Omezení vlivu odborů
- Protiinflační politika v USA (Volker)

Nová Keynesiánská ekonomie

- Zabudovává racionální očekávání
- Mikroekonomické základy nepružnosti cen a mezd
  - Nedokonalá konkurence
  - Transakční a informační náklady
- Nová syntéza mezi neokeynesiánstvím a novou klasickou ekonomikou
  - Vertikální Philipsova křivka v dlouhém období
  - Klesající Phill. křivka v krátkém období
  - Existují omezené důvody pro zásah státu do ekonomiky
- Tvorba DSGE modelů (většinou chybí nebo velmi redukovaný finanční sektor...)

Velké zklidnění a Velká recese

„Great moderation“ (pol. 80.let – 2007)

- Snížení volatility hospodářského cyklu, předvídatelná hosp. politika, nízká inflace
- Příčiny: kvalitnější měnová politika (pravidla upřednostňována nad diskrecí, nezávislost centrálních bank) (?)

„Great recession“ (2007 – 2009)

- Prasknutí bubliny na hypotečním trhu v USA
- Světová finanční a následně hospodářská krize
- Problémy zadlužení států, krize Eurozóny

Vývoj makroekonomie po velké inflaci 2021-2023???